

POD REDAKCJĄ ŻAKLINY DWORSKIEJ

MECHANIZMY SPRAWOWANIA WŁADZY

ANALIZA WSPÓŁCZESNYCH PROCESÓW
POLITYCZNYCH NA ŚWIECIE

UNIwersytet Zielonogórski

MECHANIZMY SPRAWOWANIA WŁADZY

**Analiza współczesnych
procesów politycznych
na świecie**

MECHANIZMY SPRAWOWANIA WŁADZY

**Analiza współczesnych
procesów politycznych
na świecie**

**Redakcja naukowa
Żaklina Dworska**

Zielona Góra 2025

RADA WYDAWNICZA

Mariusz Naczk (przewodniczący), Paweł Andrzejewski, Andrzej Bisztyga, Bogumiła Burda, Joanna Dec-Pietrowska, Beata Gabryś, Mariusz Jenek, Aleksandra Kruk, Franciszek Runiec (sekretarz)

UNIWERSYTET
ZIELONOGÓRSKI

RECENZJA

dr hab. Paweł A. Leszczyński, prof. AJP

REDAKCJA

Kinga Dolczewska

KOREKTA

Aldona Reich

PROJEKT OKŁADKI

Marta Surudo

OPRACOWANIE TYPOGRAFICZNE

Anna Strzyżewska

© Copyright by Uniwersytet Zielonogórski
Zielona Góra 2025

ISBN 978-83-7842-588-5

DOI: <https://doi.org/10.59444/uz.9788378425885>

OFICyna WYDAWNICZA UNIWERSYTETU ZIELONOGÓRSKIEGO

65-246 Zielona Góra, ul. Podgórna 50, tel. (68) 328 78 64
www.ow.uz.zgora.pl, sekretariat@ow.uz.zgora.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
Żaklina Dworska , <i>Nowy wymiar stosunków rosyjsko-irańskich. Wpływ Porozumienia na regionalną równowagę sił</i>	11
Tomasz Kucharski , <i>Przywództwo polityczne Władimira Putina</i>	23
Bartłomiej Zadworny , <i>Czy Moskwa powraca do zimnowojennej retoryki w komunikacji strategicznej?</i>	41
Szymon Mikrut , <i>Ajatollah Chomeini i Rewolucja Islamska. Droga do władzy i jej skutki</i>	61
Omar Lekhchine , <i>Rząd Donalda Tuska w 2024 roku. Realizacja obietnic wyborczych a rzeczywistość</i>	73
Jakub Pankiewicz , <i>Rozwój partii ultrapravicowych na przykładzie partii CHEGA podczas wyborów parlamentarnych w Portugalii w 2024 roku</i>	85
Vadzim Antsipau , <i>Lewicowość i prawicowość. Analiza dynamiki idei w polityce, gospodarce i kulturze</i>	99
Mateusz Bajon , <i>Dokąd zmierza lewica. Aktualne polskie partie lewicowe w zestawieniu z klasycznymi postulatami</i>	115
Marcin Dudek , <i>Kanclerski model sprawowania władzy wykonawczej w Republice Federalnej Niemiec a resortowy system egzekutywy w Republice Austrii</i>	133
Krzysztof Pikul , <i>Technologie cyfrowe w procesie podejmowania decyzji politycznych w Polsce</i>	147
Sonia Owczarek , <i>Między współpracą a konkurencją. Prawo kosmiczne a dynamika relacji w polityce międzynarodowej</i>	159

WSTĘP

Monografia wieloautorska podejmuje próbę analizy wybranych aspektów społeczno-politycznych, prawnych, ekonomicznych, geopolitycznych, technologicznych oraz militarnych determinant tworzących węzły niezależności – strukturę mocarstw budującą przeciwwagę wobec dominującej osi Zachodu – uzupełnia tę szeroką perspektywę o studium mechanizmów władzy na poziomie partii politycznych. Władza skonceptualizowana – za definicją Roberta Dahla w *The Concept of Power* (1957) – jako zdolność aktora A do skłonienia aktora B do działań sprzecznych z jego preferencjami, zarówno w wymiarze materialnego przymusu, jak i tworzenia norm i dyskursów legitymizacyjnych. Uzupełniając o ujęcie biopolityki Michela Foucault w *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings* (1980), wskazującej na wiedzę jako immanentną część sprawowania władzy, oraz *soft power* Josepha Nyea w *Soft Power. Foreign Policy* (1990) podkreślającą znaczenie atrakcyjności kulturowo-ideowej jako równorzędnego narzędzia oddziaływania wobec środków przymusu. Tak ujęte ramy teoretyczne pozwalają uchwycić aspekty współczesnej rywalizacji – od twardych paradygmatów geostrategicznych, przez regulacje prawne i gospodarcze, po miękkie formy wpływu osadzone w sporze o wartości i narracje polityczne.

Nowa epoka zmian – przyśpieszona cyfryzacja procesów decyzyjnych, zwłaszcza rozwoju narzędzi *big data* oraz AI, konflikty zbrojne oraz nowe układy sił kwestionujące zachodniocentryczny porządek międzynarodowy. Wytworzona sieć wspólnych interesów na linii Moskwa–Pekin–Teheran jest zdefiniowana przed agendą zmiany liberalnego *status quo ante* oraz systematyczną dekonstrukcją amerykańskiego reżimu sankcyjnego. W wymiarze gospodarczym przejawia się to poprzez przejście na rozliczenia w walutach narodowych, intensyfikację współpracy technologiczno-zbrojeniowej oraz wspólne projekty infrastrukturalne. Symbolicznym aspektem pozostaje cykl corocznych ćwiczeń militarnych *Maritime Security Belt* w Zatoce Omańskiej, wskazujący na zdolność owych państw do stałej koordynacji. Prezydenci Federacji Rosyjskiej i Chińskiej Republiki Ludowej oraz Najwyższy Przywódca Islamskiej Republiki Iranu konsekwentnie budują sieć wspólnych celów politycznych – strategicznym czynnikiem owych działań jest dążenie do ograniczenia swobody projekcji siły Stanów Zjednoczonych oraz redefinicja wartości.

Wymiar ideologiczny owej konstrukcji zakorzeniony jest w krytyce sekularyzacji i indywidualizmu, mocno osadzonej w doświadczeniu rewolucji irańskiej w 1979 roku – formy masowego ruchu politycznego, który ustanowił model legitymizacji teokratycznej oraz wzorzec zerwania więzi z szeroko pojętym Zachodem. Owa retoryka odżywa dziś

w narracjach Teheranu o obronie autentycznej suwerenności oraz rezonuje w dyskursie chińskim i rosyjskim, podważając uniwersalistyczne roszczenia liberalnego porządku.

Nie pominięto również istotnego aspektu, jakim są partie polityczne jako instytucje przekazywania idei i główni twórcy ładu prawno-instytucjonalnego. Owe działania ukazano we wzajemnie sprzężonych wymiarach: (1) aksjologiczno-ideowym – analiza osi lewica–prawica, odwołując się do klasycznego sporu o zakres równości i wolności, porównanie dynamiki ultraprawicy oraz odnowa obozu centrolewicowego w Polsce w pierwszym roku sprawowania władzy; (2) instytucjonalno-ustrojowym – analiza komparatystyczna modelu kanclerskiego w RFN i resortowego w Austrii ukazująca, iż efektywność egzekutywy jest ściśle związana z wewnętrzną organizacją partii rządzących; (3) technologiczno-decyzyjnym – ukazuje innowacje technologiczne w procesach politycznych, tym samym podkreśla, w jaki sposób partie polityczne odpowiadają na demokratyczne wyzwania cyfrowych narzędzi decyzyjnych, wskazując na potrzebę regulacji algorytmów w ramach transparentności i odpowiedzialności publicznej, a także obejmuje zagadnienie prawa kosmicznego jako nowego obszaru ustanawiania wpływu decydentów politycznych.

Pierwszy artykuł nosi tytuł *Nowy wymiar stosunków rosyjsko-irańskich. Wpływ Porozumienia na regionalną równowagę sił*. Żaklina Dworska analizuje determinanty, cele oraz skutki wynikające z zawarcia przez strony Porozumienia o Kompleksowym Partnerstwie Strategicznym między Islamską Republiką Iranu a Federacją Rosyjską z 17 stycznia 2025 roku. To także analiza strategicznego zbliżenia Iranu i Rosji oraz napiętej sytuacji w wybranych państwach Bliskiego Wschodu, która ma istotne znaczenie w zacieśnianiu relacji między owymi państwami.

Tomasz Kucharski w artykule zatytułowanym *Przywództwo polityczne Władimira Putina* analizuje specyfikę przywództwa w Federacji Rosyjskiej, przedstawiając ewolucję rosyjskiego modelu władzy po 1991 roku, rolę elit, mechanizmy legitymizacji oraz charakter rządów Władimira Putina w kontekście działań zbrojnych i ambicji odbudowy potęgi państwa.

Bartosz Zadworny jest autorem artykułu *Czy Moskwa powraca do zimnowojennej retoryki w komunikacji strategicznej?*, w którym analizuje odrodzenie zimnowojennej retoryki w polityce Rosji po aneksji Krymu, ukazując, w jaki sposób narracja o zewnętrznym zagrożeniu i konieczności obrony suwerenności służy konsolidacji społeczeństwa oraz legitymizacji działań Moskwy wobec USA i NATO przy równoczesnym podkreśleniu odmiennego dziś kontekstu geopolitycznego, technologicznego oraz gospodarczego.

Szymon Mikrut w artykule *Ajatollah Chomeini i Rewolucja Islamska. Droga do władzy i jej skutki* odnosi się do Irańskiej Rewolucji Islamskiej pod przywództwem ajatollaha Chomeiniego, zestawiając jej polityczne, społeczne i gospodarcze skutki z modernizacyjnymi reformami dynastii Pahlawich i ukazuje, jak ideologia Chomeiniego oraz relacje Iranu z państwami Zachodu wpłynęły na obalenie monarchii i zmianę pozycji

państwa na arenie międzynarodowej. Ów tekst jest determinantem do zrozumienia współczesnego Iranu oraz następujących zmian geopolitycznych.

Autorem artykułu *Rząd Donalda Tuska w 2024 roku. Realizacja obietnic wyborczych a rzeczywistość* jest Omar Lekhchine. Jest to zarazem pierwszy tekst odnoszący się do problematyki zagadnień partii politycznych. Artykuł analizuje efektywność wdrożenia przez rząd Donalda Tuska zapowiedzianych w 2024 roku „100 konkretów”, wskazując, że w warunkach koalicyjnych napięć, prezydenckiego weta i braku stabilnej większości w pełni zrealizowano jedynie 15 postulatów, natomiast główne reformy zostały przesunięte. Tekst jest analizą bieżącej sytuacji politycznej w obliczu populistycznych postulatów.

Jakub Pankiewicz w artykule zatytułowanym *Rozwój partii ultraprawicowych na przykładzie Chega podczas wyborów parlamentarnych w Portugalii w 2024 roku* analizuje genezę i rozwój ultraprawicowej partii w demokratycznej Portugalii, ukazując jej kontekst polityczny, ideologiczne założenia, profil przywódcy oraz czynniki, od kryzysu społeczno-ekonomicznego po skuteczne budowanie marki politycznej, które umożliwiły ugrupowaniu osiągnięcie rekordowego wyniku w wyborach parlamentarnych.

Vadzim Antsipau jest autorem artykułu *Lewicowość i prawicowość. Analiza dynamiki idei w polityce, gospodarce i kulturze*. Tekst przedstawia diachroniczną, osadzoną w realiach geograficznych analizę kategorii lewicy i prawicy od rewolucji francuskiej do współczesnych wojen kulturowych, dowodząc zmienności kryteriów tego podziału w zależności od kontekstu społeczno-ekonomicznego oraz proponując zasadę interpretacyjną ułatwiającą badanie politycznych konfliktów w różnych epokach.

Mateusz Bajon w artykule *Dokąd zmierza lewica. Aktualne polskie partie lewicowe w zestawieniu z klasycznymi postulatami* analizuje współczesne polskie ugrupowania lewicowe – Inicjatywę Polską, Zielonych, Nową Lewicę, Polską Partię Socjalistyczną, Unię Pracy oraz Lewicę Razem – przez pryzmat trzech klasycznych kategorii: woli powszechnej, równości i solidarności.

Marcin Dudek jest autorem artykułu *Kanclerski model sprawowania władzy wykonawczej w Republice Federalnej Niemiec a resortowy system egzekutywy w Republice Austrii*, w którym porównuje system kanclerski Republiki Federalnej Niemiec, ustanowiony Ustawą Zasadniczą z 1949 roku, z historycznie popularnym, lecz obecnie rzadziej spotykanym modelem resortowym Republiki Austrii, wskazując odmienne procedury wyboru prezydenta oraz różnice w pozycji i kompetencjach kanclerza w obu wariantach parlamentarnej egzekutywy.

Autorem kolejnego artykułu jest Krzysztof Pikul, a materiał nosi tytuł *Technologie cyfrowe w procesie podejmowania decyzji politycznych w Polsce*. Tekst analizuje, jak cyfrowe technologie przekształcają procesy decyzyjne w sferze publicznej, usprawniając przepływ informacji i transparentność, lecz jednocześnie tworząc zagrożenia związane z ochroną danych, dezinformacją i manipulacją opinią publiczną.

Artykuł autorstwa Soni Owczarek *Między współpracą a konkurencją. Prawo kosmiczne a dynamika relacji w polityce międzynarodowej* analizuje relacje współpracy i konkurencji między państwami a sektorem prywatnym w eksploracji kosmosu oraz wpływ tych interakcji na rozwój technologii, podstawy prawa kosmicznego i konieczność regulacji kosmosu jako wspólnego dobra. Tekst wprowadza niezwykle aktualną problematykę prawa kosmicznego oraz wskazuje jego narastający wpływ na dynamikę globalnych procesów politycznych.

Niniejsza monografia o wyraźnie interdyscyplinarnym charakterze została umiejscowiona w dyscyplinie nauki o polityce i administracji, nauki prawne oraz stosunki międzynarodowe. Autorzy przedstawiają stanowiska ugruntowane we własnych analizach badawczych. Istnieje pełna świadomość o wielości zagadnień podejmowanych w owej monografii oraz złożoności problematyki mechanizmów władzy, które – z natury rzeczy – rodzą wiele sporów interpretacyjnych. A zatem przedstawiono wybrane zagadnienia o reprezentatywnych aspektach, umożliwiającymi uchwycenie współczesnych czynników kształtujących procesy polityczne zarówno w wymiarze globalnym, jak i lokalnym.

Żaklina Dworska